

॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता — क्रम पाठः

पञ्चमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः

चितीनां निरूपणं

ॐ नमः परमात्मने । श्री गुरुभ्यो नमः । हरिः ॐ

उ॒थ्स॒न्नय॒ज्ञो वै । उ॒थ्स॒न्नय॒ज्ञ इत्यु॒थ्स॒न्न—य॒ज्ञः । वा ए॒षः । ए॒ष यत् । यद॒ग्निः । अ॒ग्निः किम् ।
कि॒ञ्चा॑ । वाऽह॑ । अ॒हैत॒स्य । ए॒तस्य॑ क्रि॒यते॑ । क्रि॒यते॒ किम् । कि॒ञ्चा॑ । वा न । न यत् । यद् वै ।
वै य॒ज्ञस्य॑ । य॒ज्ञस्य॑ क्रि॒यमा॑णस्य । क्रि॒यमा॑णस्यान्त॒र्यन्ति॑ । अन्त॒र्यन्ति॑ पू॒रय॑ति । अन्त॒र्यन्ती-
त्यन्तः—यन्ति॑ । पू॒रय॑ति वै । वा अ॒स्य । अ॒स्य तत् । तदा॑श्चिनीः । आ॒श्चिनी॒रूप॑ । उप॑ दधाति ।
द॒धात्य॒श्चिनौ॑ । अ॒श्चिनौ॑ वै । वै दे॒वाना॑म् । दे॒वाना॑म् भि॒षजौ॑ । भि॒षजौ॑ ताभ्या॑म् । ताभ्या॑मेव ।
ए॒वास्मै॑ । अ॒स्मै भे॒षज॑म् । भे॒षज॑म् करोति । करोति पञ्च । पञ्चोप॑ । उप॑ दधाति । द॒धाति॒ पाङ्क्तः॑ ।
पाङ्क्तो॑ य॒ज्ञः । य॒ज्ञो यावा॑न् । यावा॑नेव । ए॒व य॒ज्ञः । य॒ज्ञस्त॒स्मै॑ । त॒स्मै भे॒षज॑म् । भे॒षज॑म्
करोति । करोत्यु॒तव्याः॑ । ऋ॒तव्या॑ उप॑ । उप॑ दधाति । द॒धात्यु॒तूना॑म् । ऋ॒तूना॑म् कृ॒त्यै॑ । कृ॒त्यै
पञ्च । ॥ [१] ॥ पञ्चोप॑ । उप॑ दधाति । द॒धाति॒ पञ्च । पञ्च वै । वा ऋ॒तवः॑ । ऋ॒तवो॑ यावन्तः ।
यावन्त॑ ए॒व । ए॒वर्त॑वः । ऋ॒तव॑स्तान् । तान् क॑ल्पयति । क॒ल्पय॑ति स॒मान॑प्रभृतयः । स॒मान॑प्र-
भृतयो भवन्ति । स॒मान॑प्रभृतय इति स॒मान—प्रभृ॑तयः । भवन्ति स॒मानो॑र्द॒र्काः । स॒मानो॑र्द॒र्का-
स्तस्मा॑त् । स॒मानो॑र्द॒र्का इति॑ स॒मान—उ॒र्द॒र्काः । तस्मा॑त् स॒मानाः॑ । स॒माना॑ ऋ॒तवः॑ । ऋ॒तव॑
एके॑न । एके॑न प॒देन॑ । प॒देन॑ व्यावर्तन्ते । व्यावर्तन्ते तस्मा॑त् । व्यावर्तन्त इति वि—आवर्तन्ते ।
तस्मा॑द्द॒तवः॑ । ऋ॒तवो॑ व्यावर्तन्ते । व्यावर्तन्ते प्रा॒णभृ॑तः । व्यावर्तन्त इति वि—आवर्तन्ते । प्रा॒ण-
भृ॒त उप॑ । प्रा॒णभृ॑त इति प्रा॒ण—भृ॑तः । उप॑ दधाति । द॒धात्यु॒तुषु॑ । ऋ॒तुष्वे॒व । ए॒व प्रा॒णान् । प्रा॒णान्

दधाति। प्राणानिति प्र—अनान्। दधाति तस्मात्। तस्मात् समाः। समाः सन्तः। सन्त
 ऋतवः। ऋतवो न। न जीर्यन्ति। जीर्यन्त्यथो। अथो प्र। अथो इत्यथो। प्र जनयति। जनय-
 त्येव। एवैनान्। एनानेषः। एष वै। वै वायुः। वायुर् यत्। यत् प्राणः। प्राणो यत्। प्राण इति
 प्र—अनः। यद्वैतव्याः। ऋतव्या उपधाय। उपधाय प्राणभृतः। उपाधायेत्युप—धाय। प्राणभृत
 उपदधाति। प्राणभृत इति प्राण—भृतः। ॥ [२] ॥ उपदधाति तस्मात्। उपदधातीत्युप—
 दधाति। तस्मात् सर्वान्। सर्वानृतून्। ऋतूननु। अनु वायुः। वायुरा। आ वरीवर्ति। वरीवर्ति
 वृष्टिसनीः। वृष्टिसनीरुप। वृष्टिसनीरिति वृष्टि—सनीः। उप दधाति। दधाति वृष्टिम्। वृष्टिमेव।
 एवाव। अव रुन्धे। रुन्धे यत्। यदेकधा। एकधोपदद्ध्यात्। एकधेत्येक—धा। उपदद्ध्यादेकम्।
 उपदद्ध्यादित्युप—दद्ध्यात्। एकमृतुम्। ऋतुर्वर्षेत्। वर्षेदनुपरिहारम्। अनुपरिहारं साद-
 यति। अनुपरिहारमित्यनु—परिहारम्। सादयति तस्मात्। तस्मात् सर्वान्। सर्वानृतून्। ऋतू-
 नवर्षति। वर्षति यत्। यत् प्राणभृतः। प्राणभृत उपधाय। प्राणभृत इति प्राण—भृतः। उप-
 धाय वृष्टिसनीः। उपधायेत्युप—धाय। वृष्टिसनीरुपदधाति। वृष्टिसनीरिति वृष्टि—सनीः। उपद-
 धाति तस्मात्। उपदधातीत्युप—दधाति। तस्माद् वायुप्रच्युता। वायुप्रच्युता दिवः। वायुप्रच्यु-
 तेति वायु—प्रच्युता। दिवो वृष्टिः। वृष्टिरीर्ते। ईर्ते पशवः। पशवो वै। वै वयस्याः। वयस्या नाना-
 मनसः। नानामनसः खलु। नानामनस इति नाना—मनसः। खलु वै। वै पशवः। पशवो नाना-
 व्रताः। नानाव्रतास्ते। नानाव्रता इति नाना—व्रताः। तेऽपः। अप एव। एवाभि। अभि सम-
 नसः। समनसो यम्। समनस इति स—मनसः। ॥ [३] ॥ यम् कामयेत। कामयेतापशुः।
 अपशुः स्यात्। स्यादिति। इति वयस्याः। वयस्यास्तस्य। तस्योपधाय। उपधायापस्याः।
 उपधायेत्युप—धाय। अपस्या उप। उप दद्ध्यात्। दद्ध्यादसम्(२)ज्ञानम्। असम्(२)ज्ञान-
 मेव। असम्(२)ज्ञानमित्यसम्—ज्ञानम्। एवास्मै। अस्मै पशुभिः। पशुभिः करोति। पशुभि-
 रिति पशु—भिः। करोत्यपशुः। अपशुरेव। एव भवति। भवति यम्। यम् कामयेत। काम-
 येत पशुमान्। पशुमान् स्यात्। पशुमानिति पशु—मान्। स्यादिति। इत्यपस्याः। अपस्या-
 स्तस्य। तस्योपधाय। उपधाय वयस्याः। उपधायेत्युप—धाय। वयस्या उप। उप दद्ध्यात्।
 दद्ध्यात् सम्(२)ज्ञानम्। सम्(२)ज्ञानमेव। सम्(२)ज्ञानमिति सम्—ज्ञानम्। एवास्मै। अस्मै

पशुभिः । पशुभिः करोति । पशुभिरिति पशु—भिः । करोति पशुमान् । पशुमानेव । पशुमानिति पशु—मान् । एव भवति । भवति चतस्रः । चतस्रः पुरस्तात् । पुरस्तादुप । उप दधाति । दधाति तस्मात् । तस्माच्चत्वारि । चत्वारि चर्षुषः । चर्षुषो रूपाणि । रूपाणि द्वे । द्वे शुक्ले । द्वे इति द्वे । शुक्ले द्वे । शुक्ले इति शुक्ले । द्वे कृष्णे । द्वे इति द्वे । कृष्णे मूर्द्धन्वतीः । कृष्णे इति कृष्णे ॥ [४] ॥ मूर्द्धन्वतीर् भवन्ति । मूर्द्धन्वतीरिति मूर्द्धन्—वतीः । भवन्ति तस्मात् । तस्मात् पुरस्तात् । पुरस्तान् मूर्द्धा । मूर्द्धा पञ्च । पञ्च दर्षिणायाम् । दर्षिणायाम् श्रोण्याम् । श्रोण्यामुप । उप दधाति । दधाति पञ्च । पञ्चोत्तरस्याम् । उत्तरस्याम् तस्मात् । उत्तरस्यामित्युत्—तरस्याम् । तस्मात् पश्चात् । पश्चाद् वर्षीयान् । वर्षीयान् पुरस्तात्प्रवणः । पुरस्तात्प्रवणः पशुः । पुरस्तात्प्रवण इति पुरस्तात्—प्रवणः । पशुर् बस्तः । बस्तो वयः । वय इति । इति दर्षिणे । दर्षिणेऽ५से । अ५स उप । उप दधाति । दधाति वृष्णिः । वृष्णिर् वयः । वय इति । इत्युत्तर । उत्तरेऽ५सौ । उत्तर इत्युत्—तरे । अ५सावेव । एव प्रति । प्रति दधाति । दधाति व्याघ्रः । व्याघ्रो वयः । वय इति । इति दर्षिणे । दर्षिणे पर्ष्वे । पर्ष्व उप । उप दधाति । दधाति सि५हः । सि५हो वयः । वय इति । इत्युत्तर । उत्तरे पर्ष्वयोः । उत्तर इत्युत्—तरे । पर्ष्वयोरिव । एव वीर्यम् । वीर्यम् दधाति । दधाति पुरुषः । पुरुषो वयः । वय इति । इति मर्द्ध्ये । मर्द्ध्ये तस्मात् । तस्मात् पुरुषः । पुरुषः पशूनाम् । पशूनामधिपतिः । अधिपतिरित्यधि—पतिः ॥ [५] ॥

(कृत्स्या उपधाय प्राणभृतः समनसः कृष्णे पुरुषो वय इति पञ्च च)

॥ १ ॥

इन्द्राग्नी अव्यथमानाम् । इन्द्राग्नी इतीन्द्र—अग्नी । अव्यथमानामिति । इति स्वयमातृणाम् । स्वयमातृणामुप । स्वयमातृणामिति स्वयम्—आतृणाम् । उप दधाति । दधातीन्द्राग्निभ्याम् । इन्द्राग्निभ्यावै । इन्द्राग्निभ्यामितीन्द्राग्नि—भ्याम् । वा इमौ । इमौ लोकौ । लोकौ विधृतौ । विधृतावनयोः । विधृताविति वि—धृतौ । अनयोर् लोकयोः । लोकयोर् विधृत्यै । विधृत्या अघृता । विधृत्या इति वि—धृत्यै । अघृतेव । इव वै । वा एषा । एषा यत् । यन् मर्द्ध्यमा । मर्द्ध्यमा चितिः । चितिरन्तरिर्ष्वम् । अन्तरिर्ष्वमिव । इव वै । वा एषा । एषेन्द्राग्नी । इन्द्राग्नी इति । इन्द्राग्नी इतीन्द्र—अग्नी । इत्याह । आहेन्द्राग्नी । इन्द्राग्नी वै । इन्द्राग्नी इतीन्द्र—अग्नी ।

वै देवानाम्। देवानामोजोभृतौ। ओजोभृतावोजसा। ओजोभृतावित्योजः—भृतौ। ओजसैव।
 एवैनम्। एनामन्तरिख्वे। अन्तरिख्वे चिनुते। चिनुते धृत्यै। धृत्यै स्वयमातृणाम्। स्वयमा-
 तृणामुप। स्वयमातृणामिति स्वयम्—आतृणाम्। उप दधाति। दधात्यन्तरिख्वम्। अन्त-
 रिख्ववै। वै स्वयमातृणा। स्वयमातृणाऽन्तरिख्वम्। स्वयमातृणेति स्वयम्—आतृणा।
 अन्तरिख्वमेव। एवोप। उप धत्ते। धत्तेऽश्वम्। अश्वमुप। उप घ्रापयति। ॥ [६] ॥ घ्रापयति
 प्राणम्। प्राणमेव। प्राणमिति प्र—अनम्। एवास्याम्। अस्याम् दधाति। दधात्यथो। अथो
 प्राजापत्यः। अथो इत्यथो। प्राजापत्यो वै। प्राजापत्य इति प्राजा—पत्यः। वा अश्वः। अश्वः
 प्रजापतिना। प्रजापतिनैव। प्रजापतिनेति प्रजा—पतिना। एवाग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुते
 स्वयमातृणा। स्वयमातृणा भवति। स्वयमातृणेति स्वयम्—आतृणा। भवति प्राणानाम्।
 प्राणानामुत्सृष्ट्यै। प्राणानामिति प्र—अनानाम्। उत्सृष्ट्या अथो। उत्सृष्ट्या इत्युत्—सृष्ट्यै।
 अथो सुवर्गस्य। अथो इत्यथो। सुवर्गस्य लोकस्य। सुवर्गस्येति सुवः—गस्य। लोकस्यानु-
 ख्यात्यै। अनुख्यात्यै देवानाम्। अनुख्यात्या इत्यनु—ख्यात्यै। देवानावै। वै सुवर्गम्। सुव-
 र्गल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकय्यताम्। यताम् दिशः। दिशः सम्। समं वीयन्त।
 अवीयन्त ते। त एताः। एता दिश्याः। दिश्या अपश्यन्। अपश्यन् ताः। ता उप। उपा-
 दधत। अदधत ताभिः। ताभिर् वै। वै ते। ते दिशः। दिशोऽदृहन्। अदृहन् यत्। यद्
 दिश्याः। दिश्या उपदधाति। उपदधाति दिशाम्। उपदधातीत्युप—दधाति। दिशाव्विधृत्यै।
 विधृत्यै दश। विधृत्या इति वि—धृत्यै। दश प्राणभृतः। प्राणभृतः पुरस्तात्। प्राणभृत इति
 प्राण—भृतः। पुरस्तादुप। उप दधाति। ॥ [७] ॥ दधाति नव। नव वै। वै पुरुषे। पुरुषे
 प्राणाः। प्राणा नाभिः। प्राणा इति प्र—अनाः। नाभिर् दशमी। दशमी प्राणान्। प्राणानेव।
 प्राणानिति प्र—अनान्। एव पुरस्तात्। पुरस्ताद् धत्ते। धत्ते तस्मात्। तस्मात् पुरस्तात्।
 पुरस्तात् प्राणाः। प्राणा ज्योतिष्मतीम्। प्राणा इति प्र—अनाः। ज्योतिष्मतीमुत्तमाम्। उत्त-
 मामुप। उत्तमामित्युत्—तमाम्। उप दधाति। दधाति तस्मात्। तस्मात् प्राणानाम्। प्राणा-
 नाव्वाक्। प्राणानामिति प्र—अनानाम्। वाग् ज्योतिः। ज्योतिरुत्तमा। उत्तमा दश। उत्त-
 मेत्युत्—तमा। दशोप। उप दधाति। दधाति दशाख्वरा। दशाख्वरा विराट्। दशाख्वरेति

दश—अ॒र॒ख॒ष॒रा । वि॒राड् वि॒राट् । वि॒राडि॒ति वि—राट् । वि॒राट् छ॒न्द॒साम् । वि॒राडि॒ति वि—राट् ।
 छ॒न्द॒साम् ज्योतिः । ज्योति॒र् ज्योतिः । ज्योति॒रेव । ए॒व पु॒रस्ता॑त् । पु॒रस्ता॑द् ध॒त्ते । ध॒त्ते तस्मा॑त् ।
 तस्मा॑त् पु॒रस्ता॑त् । पु॒रस्ता॑ज् ज्योतिः । ज्योति॒रुप॑ । उ॒पा॒स्महे । आ॒स्महे छ॒न्दा॑ऽसि । छ॒न्दा॑ऽसि
 प॒शुषु॑ । प॒शुष्व॒जिम् । आ॒जिम् य॑ । अ॒युस्तान् । तान् बृ॒हती॑ । बृ॒हत्यु॑त् । उ॒द॒जय॑त् । अ॒जय॑त्
 तस्मा॑त् । तस्मा॑द् बा॒र॒ह॒ताः । बा॒र॒ह॒ताः प॒शवः॑ । ॥ [८] ॥ प॒शव॑ उ॒च्यन्ते॑ । उ॒च्यन्ते॑ मा ।
 मा छ॒न्दः । छ॒न्द इति॑ । इति॑ द॒खि॒णतः॑ । द॒खि॒णत॑ उप॑ । उप॑ द॒धाति॑ । द॒धाति॑ तस्मा॑त् ।
 तस्मा॑द् द॒खि॒णावृ॑तः । द॒खि॒णावृ॑तो मा॒साः । द॒खि॒णावृ॑त इति॑ द॒खि॒णा—आ॒वृ॑तः । मा॒साः
 पृ॒थि॒वी । पृ॒थि॒वी छ॒न्दः । छ॒न्द इति॑ । इति॑ प॒श्चात् । प॒श्चात् प्र॑ति॒ष्ठित्यै॑ । प्र॑ति॒ष्ठित्या॑ अ॒ग्निः । प्र॑ति॒-
 ष्ठित्या॑ इति॑ प्र॑ति—स्थि॒त्यै । अ॒ग्निर् दे॒वता॑ । दे॒वते॑ति॒ । इत्यु॑त्तर॒तः । उ॒त्तर॑त ओ॒जः । उ॒त्तर॑त
 इत्यु॑त्—तर॒तः । ओ॒जो वै । वा अ॒ग्निः । अ॒ग्निरो॒जः । ओ॒ज ए॒व । ए॒वोत्तर॑तः । उ॒त्तर॑तो ध॒त्ते ।
 उ॒त्तर॑त इत्यु॑त्—तर॒तः । ध॒त्ते तस्मा॑त् । तस्मा॑दुत्तर॑तोभि॒प्रया॑यी । उ॒त्तर॑तोभि॒प्रया॑यी ज॒यति॑ ।
 उ॒त्तर॑तोभि॒प्रया॑यीत्यु॑त्तर॒तः—अ॒भि॒प्रया॑यी । ज॒यति॑ ष॒द्वि॒श॒त् । ष॒द्वि॒श॒त् सम् । ष॒द्वि॒श॒दिति॑
 षट्—त्रि॒श॒त् । सम्प॑द्यन्ते । प॒द्यन्ते॑ ष॒द्वि॒श॒द॒ख॒ष॒रा । ष॒द्वि॒श॒द॒ख॒ष॒रा बृ॒हती॑ । ष॒द्वि॒श॒द॒ख॒ष॒रेति॑
 ष॒द्वि॒श॒त्—अ॒र॒ख॒ष॒रा । बृ॒हती॑ बा॒र॒ह॒ताः । बा॒र॒ह॒ताः प॒शवः॑ । प॒शवो॑ बृ॒हत्या॑ । बृ॒हत्यै॑व । ए॒वास्मै॑ ।
 अ॒स्मै प॒शून् । प॒शून्व॑ । अ॒व रु॒न्धे । रु॒न्धे बृ॒हती॑ । बृ॒हती॑ छ॒न्द॒साम् । छ॒न्द॒साऽ॒स्वरा॑ज्यम् ।
 स्वा॒रा॑ज्यम् परि॑ । स्वा॒रा॑ज्यमि॒ति स्व—रा॒ज्यम् । परी॑याय । इ॒याय॑ यस्य॑ । यस्यै॒ताः । ए॒ता उ॒प-
 धी॑यन्ते॑ । ॥ [९] ॥ उ॒प॒धी॑यन्ते गच्छ॑ति । उ॒प॒धी॑यन्त इत्यु॑प—धी॑यन्ते॑ । गच्छ॑ति स्वा॒रा॑ज्यम् ।
 स्वा॒रा॑ज्य॑ स॒प्त । स्वा॒रा॑ज्यमि॒ति स्व—रा॒ज्यम् । स॒प्त वा॒ल॒खि॒ल्याः । वा॒ल॒खि॒ल्याः पु॒रस्ता॑त् ।
 वा॒ल॒खि॒ल्या इति॑ वा॒ल—खि॒ल्याः । पु॒रस्ता॑दुप॑ । उप॑ द॒धाति॑ । द॒धाति॑ स॒प्त । स॒प्त प॒श्चात् । प॒श्चात्
 स॒प्त । स॒प्त वै । वै शी॒र॒ष॒ण्याः । शी॒र॒ष॒ण्याः प्रा॒णाः । प्रा॒णा द्वौ । प्रा॒णा इति॑ प्र—अ॒नाः । द्वाव-
 वाँश्चौ॑ । अ॒वाँश्चौ॑ प्रा॒णाना॑म् । प्रा॒णाना॑ऽस॒वीर्य॑त्वाय॑ । प्रा॒णाना॑मि॒ति प्र—अ॒नाना॑म् । स॒वीर्य॑त्वाय॑
 मूर्द्धा॑ । स॒वीर्य॑त्वायेति॑ स॒वीर्य॑—त्वाय॑ । मूर्द्धा॑ ऽसि॑ । अ॒सि राट् । राडि॒ति । इति॑ पु॒रस्ता॑त् । पु॒र-
 स्ता॑दुप॑ । उप॑ द॒धाति॑ । द॒धाति॑ यन्त्री॑ । यन्त्री॑ राट् । राडि॒ति । इति॑ प॒श्चात् । प॒श्चात् प्रा॒णान् ।

प्राणानेव । प्राणानिति प्र—अनान् । एवास्मै^१ । अस्मै समीचः । समीचो दधाति । दधातीति दधाति ॥ ॥ [१०] ॥

(अश्वमुप पुरस्तादुप बारहता एता श्वतुस्त्रिंशच्च)

॥ २ ॥

★

देवा वै । वै यत् । यद् यज्ञे । यज्ञेऽकुर्वत । अकुर्वत तत् । तदसुराः । असुरा अकुर्वत । अकुर्वत ते । ते देवाः । देवा एताः । एता अरुष्ण्यास्तोमीयाः । अरुष्ण्यास्तोमीया अपश्यन् । अरुष्ण्यास्तोमीया इत्यरुष्ण्या—स्तोमीयाः । अपश्यन् ताः । ता अन्यथा । अन्यथाऽनूच्य । अनूच्यान्यथा । अनूच्येत्यनु—उच्य । अन्यथोप । उपादधत् । अदधत् तत् । तदसुराः । असुरा न । नान्ववायन् । अन्ववायन् ततः । अन्ववायन्नित्यनु—अवायन् । ततो देवाः । देवा अभवन् । अभवन् परा । पराऽसुराः । असुरा यत् । यदरुष्ण्यास्तोमीयाः । अरुष्ण्यास्तोमीया अन्यथा । अरुष्ण्यास्तोमीया इत्यरुष्ण्या—स्तोमीयाः । अन्यथाऽनूच्य । अनूच्यान्यथा । अनूचेत्यनु—उच्य । अन्यथोप दधाति । उपदधाति भ्रातृव्याभिभूत्यै । उपदधातीत्युप—दधाति । भ्रातृव्याभिभूत्यै भवति । भ्रातृव्याभिभूत्या इति भ्रातृव्य—अभिभूत्यै । भवत्यात्मना । आत्मना परा । पराऽस्य । अस्य भ्रातृव्यः । भ्रातृव्यो भवति । भवत्याशुः । आशुस्त्रिवृत् । त्रिवृदिति । त्रिवृदिति त्रि—वृत् । इति पुरस्तात् । पुरस्तादुप । उप दधाति । दधाति यज्ञमुखम् । यज्ञमुखवै । यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम् । वै त्रिवृत् । त्रिवृद् यज्ञमुखम् । त्रिवृदिति त्रि—वृत् ॥ [११] ॥ यज्ञमुखमेव । यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम् । एव पुरस्तात् । पुरस्ताद् वि । वि यातयति । यातयति व्योम । व्योम सप्तदशः । व्योमेति वि—ओम् । सप्तदश इति । सप्तदश इति सप्त—दशः । इति दक्षिणतः । दक्षिणतोऽन्नम् । अन्नवै । वै व्योम । व्योमान्नम् । व्योमेति वि—ओम् । अन्नं सप्तदशः । सप्तदशोऽन्नम् । सप्तदश इति सप्त—दशः । अन्नमेव । एव दक्षिणतः । दक्षिणतो धत्ते । धत्ते तस्मात् । तस्माद् दक्षिणेन । दक्षिणेनान्नम् । अन्नमद्यते । अद्यते धरुणः । धरुण एकविंशः । एकविंश इति । एकविंश इत्येक—विंशः । इति पश्चात् । पश्चात् प्रतिष्ठा । प्रतिष्ठा वै । प्रतिष्ठेति प्रति—स्था । वा एकविंशः । एकविंशः प्रतिष्ठित्यै । एकविंश इत्येक—विंशः । प्रतिष्ठित्यै भान्तः । प्रतिष्ठित्या इति प्रति—स्थित्यै । भान्तः पञ्चदशः । पञ्चदश इति ।

पञ्चदश इति पञ्च—दशः । इत्युत्तरतः । उत्तरत ओजः । उत्तरत इत्युत्—तरतः । ओजो वै ।
 वै भान्तः । भान्त ओजः । ओजः पञ्चदशः । पञ्चदश ओजः । पञ्चदश इति पञ्च—दशः ।
 ओज एव । एवोत्तरतः । उत्तरतो धत्ते । उत्तरत इत्युत्—तरतः । धत्ते तस्मात् । तस्मादुत्त-
 रतोभिप्रयायी । उत्तरतोभिप्रयायी जयति । उत्तरतोभिप्रयायीत्युत्तरतः—अभिप्रयायी । जयति
 प्रतूर्तिः । प्रतूर्तिरष्टादशः । प्रतूर्तिरिति प्र—तूर्तिः । अष्टादश इति । अष्टादश इत्यष्टा—दशः । इति
 पुरस्तात् । पुरस्तादुप । ॥ [१२] ॥ उप दधाति । दधाति द्वौ । द्वौ त्रिवृतौ । त्रिवृतावभिपूर्वम् ।
 त्रिवृताविति त्रि—वृतौ । अभिपूर्वयज्ञमुखे । अभिपूर्वमित्यभि—पूर्वम् । यज्ञमुखे वि । यज्ञमुख
 इति यज्ञ—मुखे । वि यातयति । यातयत्यभिवर्तः । अभिवर्तः सवि॒शः । अभिवर्त इत्यभि—
 वर्तः । सवि॒श इति । सवि॒श इति स—वि॒शः । इति दख्णिणतः । दख्णिणतोऽन्नम् । अन्नवै ।
 वा अभिवर्तः । अभिवर्तोऽन्नम् । अभिवर्त इत्यभि—वर्तः । अन्न॑ सवि॒शः । सवि॒शोऽन्नम् ।
 सवि॒श इति स—वि॒शः । अन्नमेव । एव दख्णिणतः । दख्णिणतो धत्ते । धत्ते तस्मात् । तस्माद्
 दख्णिणेन । दख्णिणेनान्नम् । अन्नमद्यते । अद्यते वर्चः । वर्चो॑ द्वावि॒शः । द्वावि॒श इति । इति
 पश्चात् । पश्चाद् यत् । यद् वि॒शतिः । वि॒शतिर् द्वे । द्वे तेन । द्वे इति द्वे । तेन विराजौ । विराजौ
 यत् । विराजाविति वि—राजौ । यद् द्वे । द्वे प्रतिष्ठा । द्वे इति द्वे । प्रतिष्ठा तेन । प्रतिष्ठेति प्रति—
 स्था । तेन विराजोः । विराजोरेव । विराजोरिति वि—राजोः । एवाभिपूर्वम् । अभिपूर्वमन्नाद्ये॑ ।
 अभिपूर्वमित्यभि—पूर्वम् । अन्नाद्ये प्रति । अन्नाद्य इत्यन्न—अद्ये॑ । प्रति तिष्ठति । तिष्ठति तपः ।
 तपो नवदशः । नवदश इति । नवदश इति नव—दशः । इत्युत्तरतः । उत्तरत स्तस्मात् । उत्तरत
 इत्युत्—तरतः । तस्मात् सव्यः । सव्यो हस्तयोः । ॥ [१३] ॥ हस्तयोस्तपस्वितरः । तपस्वि-
 तरो योनिः । तपस्वितर इति तपस्वि—तरः । योनिश्चतुर्वि॒शः । चतुर्वि॒श इति । चतुर्वि॒श
 इति चतुः—वि॒शः । इति पुरस्तात् । पुरस्तादुप । उप दधाति । दधाति चतुर्वि॒शत्यखरा ।
 चतुर्वि॒शत्यखरा गायत्री । चतुर्वि॒शत्यखरेति चतुर्वि॒शति—अखरा । गायत्री गायत्री ।
 गायत्री यज्ञमुखम् । यज्ञमुखयज्ञमुखम् । यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम् । यज्ञमुखमेव । यज्ञमुख-
 मिति यज्ञ—मुखम् । एव पुरस्तात् । पुरस्ताद् वि । वि यातयति । यातयति गर्भोः । गर्भोः पञ्च-
 वि॒शः । पञ्चवि॒श इति । पञ्चवि॒श इति पञ्च—वि॒शः । इति दख्णिणतः । दख्णिणतोऽन्नम् ।

अन्नवै । वै गर्भाः । गर्भा अन्नम् । अन्नम् पञ्चविंशः । पञ्चविंशोऽन्नम् । पञ्चविंश इति पञ्च—
 विंशः । अन्नमेव । एव दख्विणतः । दख्विणतो धत्ते । धत्ते तस्मात् । तस्माद् दख्विणेन ।
 दख्विणेनान्नम् । अन्नमद्यते । अद्यत ओजः । ओजस्त्रिणवः । त्रिणव इति । त्रिणव इति त्रि—
 नवः । इति पश्चात् । पश्चादिमे । इमे वै । वै लोकाः । लोकास्त्रिणवः । त्रिणव एषु । त्रिणव इति
 त्रि—नवः । एष्वेव । एव लोकेषु । लोकेषु प्रति । प्रति तिष्ठति । तिष्ठति सम्भरणः । सम्भरण
 स्त्रयोविंशः । सम्भरण इति सम्—भरणः । त्रयोविंश इति । त्रयोविंश इति त्रयः—विंशः ।
 इत्युत्तरतः । ॥ [१४] ॥ उत्तरतस्तस्मात् । उत्तरत इत्युत्—तरतः । तस्मात् सव्यः । सव्यो
 हस्तयोः । हस्तयोः सम्भार्यतरः । सम्भार्यतरः क्रतुः । सम्भार्यतर इति सम्भार्य—तरः । क्रतु-
 रेकत्रिंशः । एकत्रिंश इति । एकत्रिंश इत्येक—त्रिंशः । इति पुरस्तात् । पुरस्तादुप । उप
 दधाति । दधाति वाक् । वाग् वै । वै क्रतुः । क्रतुर् यज्ञमुखम् । यज्ञमुखव्वाक् । यज्ञमुखमिति
 यज्ञ—मुखम् । वाग् यज्ञमुखम् । यज्ञमुखमेव । यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम् । एव पुरस्तात् ।
 पुरस्ताद् वि । वि यातयति । यातयति ब्रध्नस्य । ब्रध्नस्य विष्टपम् । विष्टपम् चतुस्त्रिंशः ।
 चतुस्त्रिंश इति । चतुस्त्रिंश इति चतुः—त्रिंशः । इति दख्विणतः । दख्विणतोऽसौ । असौ
 वै । वा आदित्यः । आदित्यो ब्रध्नस्य । ब्रध्नस्य विष्टपम् । विष्टपम् ब्रह्मवर्चसम् । ब्रह्मवर्चस-
 मेव । ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म—वर्चसम् । एव दख्विणतः । दख्विणतो धत्ते । धत्ते तस्मात् । तस्माद्
 दख्विणः । दख्विणोऽर्द्धः । अर्द्धो ब्रह्मवर्चसितरः । ब्रह्मवर्चसितरः प्रतिष्ठा । ब्रह्मवर्चसितर इति
 ब्रह्मवर्चसि—तरः । प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिंशः । प्रतिष्ठेति प्रति—स्था । त्रयस्त्रिंश इति । त्रयस्त्रिंश
 इति त्रयः—त्रिंशः । इति पश्चात् । पश्चात् प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्यै नाकः । प्रतिष्ठित्या इति प्रति—
 स्थित्यै । नाकषड्विंशः । षड्विंश इति । षड्विंश इति षट्—त्रिंशः । इत्युत्तरतः । उत्तरतः
 सुवर्गः । उत्तरत इत्युत्—तरतः । सुवर्गो वै । सुवर्ग इति सुवः—गः । वै लोकः । लोको नाकः ।
 नाकः सुवर्गस्य । सुवर्गस्य लोकस्य । सुवर्गस्येति सुवः—गस्य । लोकस्य समष्ट्यै । समष्ट्या
 इति सम्—अष्ट्यै ॥ ॥ [१५] ॥

(वै त्रिवृदिति पुरस्तात् सव्य स्त्रयोविंश इति सुवर्गो वै पञ्च च)

॥ ३ ॥

अग्नेर् भागः। भागोऽसि। असीति। इति पुरस्तात्। पुरस्तादुप। उप दधाति। दधाति यज्ञमुखम्। यज्ञमुखवै। यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम्। वा अग्निः। अग्निर् यज्ञमुखम्। यज्ञ-
मुखम् दीर्घा। यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम्। दीर्घा यज्ञमुखम्। यज्ञमुखम् ब्रह्म। यज्ञमुख-
मिति यज्ञ—मुखम्। ब्रह्म यज्ञमुखम्। यज्ञमुखम् त्रिवृत्। यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम्। त्रिवृद्
यज्ञमुखम्। त्रिवृदिति त्रि—वृत्। यज्ञमुखमेव। यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम्। एव पुरस्तात्।
पुरस्ताद् वि। वि यातयति। यातयति नृचर्षसाम्। नृचर्षसाम् भागः। नृचर्षसामिति नृ-
चर्षसाम्। भागोऽसि। असीति। इति दर्षिणतः। दर्षिणतः शुश्रुवाःसः। शुश्रुवाःसो
वै। वै नृचर्षसः। नृचर्षसोऽन्नम्। नृचर्षस इति नृ—चर्षसः। अन्नम् धाता। धाता
जाताय। जातायैव। एवास्मै। अस्मा अन्नम्। अन्नमपि। अपि दधाति। दधाति तस्मात्।
तस्माज् जातः। जातोऽन्नम्। अन्नमत्ति। अत्ति जनित्रम्। जनित्रं स्पृतम्। स्पृतं सप्तदशः।
सप्तदशः स्तोमः। सप्तदश इति सप्त—दशः। स्तोम इति। इत्याह। आहान्नम्। अन्नवै। वै
जनित्रम्। जनित्रमन्नम्। ॥ [१६] ॥ अन्नं सप्तदशः। सप्तदशोऽन्नम्। सप्तदश इति सप्त—
दशः। अन्नमेव। एव दर्षिणतः। दर्षिणतो धत्ते। धत्ते तस्मात्। तस्माद् दर्षिणेन। दर्षि-
णेनान्नम्। अन्नमद्यते। अद्यते मित्रस्य। मित्रस्य भागः। भागोऽसि। असीति। इति पश्चात्।
पश्चात् प्राणः। प्राणो वै। प्राण इति प्र—अनः। वै मित्रः। मित्रोऽपानः। अपानो वरुणः।
अपान इत्यप—अनः। वरुणः प्राणापानौ। प्राणापानावेव। प्राणापानाविति प्राण—अपानौ।
एवास्मिन्न। अस्मिन् दधाति। दधाति दिवः। दिवो वृष्टिः। वृष्टिर् वाताः। वाताः स्पृताः।
स्पृता एकविंशः। एकविंशः स्तोमः। एकविंश इत्येक—विंशः। स्तोम इति। इत्याह।
आह प्रतिष्ठा। प्रतिष्ठा वै। प्रतिष्ठेति प्रति—स्था। वा एकविंशः। एकविंशः प्रतिष्ठित्यै।
एकविंश इत्येक—विंशः। प्रतिष्ठित्या इन्द्रस्य। प्रतिष्ठित्या इति प्रति—स्थित्यै। इन्द्रस्य
भागः। भागोऽसि। असीति। इत्युत्तरतः। उत्तरत ओजः। उत्तरत इत्युत्—तरतः। ओजो
वै। वा इन्द्रः। इन्द्र ओजः। ओजो विष्णुः। विष्णुरोजः। ओजः र्षत्रम्। र्षत्रमोजः।
ओजः पञ्चदशः। पञ्चदश ओजः। पञ्चदश इति पञ्च—दशः। ॥ [१७] ॥ ओज एव। एवो-
त्तरतः। उत्तरतो धत्ते। उत्तरत इत्युत्—तरतः। धत्ते तस्मात्। तस्मादुत्तरतोभिप्रयायी। उत्त-

रतोभिप्रयायी जयति। उत्तरतोभिप्रयायीत्युत्तरतः—अभिप्रयायी। जयति वसूनाम्। वसूनाम्
भागः। भागोऽसि। असीति। इति पुरस्तात्। पुरस्तादुप। उप दधाति। दधाति यज्ञमुखम्।
यज्ञमुखवै। यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम्। वै वसवः। वसवो यज्ञमुखम्। यज्ञमुख रुद्राः।
यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम्। रुद्रा यज्ञमुखम्। यज्ञमुखम् चतुर्विंशः। यज्ञमुखमिति यज्ञ—
मुखम्। चतुर्विंशो यज्ञमुखम्। चतुर्विंश इति चतुः—विंशः। यज्ञमुखमेव। यज्ञमुखमिति
यज्ञ—मुखम्। एव पुरस्तात्। पुरस्ताद् वि। वि यातयति। यातयत्यादित्यानाम्। आदित्यानाम्
भागः। भागोऽसि। असीति। इति दक्षिणतः। दक्षिणतोऽन्नम्। अन्नवै। वा आदित्याः।
आदित्या अन्नम्। अन्नम् मरुतः। मरुतोऽन्नम्। अन्नम् गर्भः। गर्भा अन्नम्। अन्नम् पञ्च-
विंशः। पञ्चविंशोऽन्नम्। पञ्चविंश इति पञ्च—विंशः। अन्नमेव। एव दक्षिणतः। दक्षि-
णतो धत्ते। धत्ते तस्मात्। तस्माद् दक्षिणेन। दक्षिणेनान्नम्। अन्नमद्यते। अद्यतेऽदित्यै।
अदित्यै भागः। भागोऽसि। ॥ [१८] ॥ असीति। इति पश्चात्। पश्चात् प्रतिष्ठा। प्रतिष्ठा वै।
प्रतिष्ठेति प्रति—स्था। वा अदितिः। अदितिः प्रतिष्ठा। प्रतिष्ठा पूषा। प्रतिष्ठेति प्रति—स्था।
पूषा प्रतिष्ठा। प्रतिष्ठा त्रिणवः। प्रतिष्ठेति प्रति—स्था। त्रिणवः प्रतिष्ठित्यै। त्रिणव इति त्रि-
नवः। प्रतिष्ठित्यै देवस्य। प्रतिष्ठित्या इति प्रति—स्थित्यै। देवस्य सवितुः। सवितुर् भागः।
भागोऽसि। असीति। इत्युत्तरतः। उत्तरतो ब्रह्म। उत्तरत इत्युत्—तरतः। ब्रह्म वै। वै देवः।
देवः सविता। सविता ब्रह्म। ब्रह्म बृहस्पतिः। बृहस्पतिर् ब्रह्म। ब्रह्म चतुष्टोमः। चतुष्टोमो
ब्रह्मवर्चसम्। चतुष्टोम इति चतुः—स्तोमः। ब्रह्मवर्चसमेव। ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म—वर्चसम्।
एवोत्तरतः। उत्तरतो धत्ते। उत्तरत इत्युत्—तरतः। धत्ते तस्मात्। तस्मादुत्तरः। उत्तरोऽर्द्धः।
उत्तर इत्युत्—तरः। अर्द्धो ब्रह्मवर्चसितरः। ब्रह्मवर्चसितरः सावित्रवती। ब्रह्मवर्चसितर इति
ब्रह्मवर्चसि—तरः। सावित्रवती भवति। सावित्रवतीति सावित्र—वती। भवति प्रसूत्यै। प्रसूत्यै
तस्मात्। प्रसूत्या इति प्र—सूत्यै। तस्माद् ब्राह्मणानाम्। ब्राह्मणानामुदीची। उदीची सनिः।
सनिः प्रसूता। प्रसूता धर्त्रः। प्रसूतेति प्र—सूता। धर्त्रश्चतुष्टोमः। चतुष्टोम इति। चतुष्टोम इति
चतुः—स्तोमः। इति पुरस्तात्। पुरस्तादुप। उप दधाति। दधाति यज्ञमुखम्। यज्ञमुखवै।
यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम्। वै धर्त्रः। धर्त्रो यज्ञमुखम्। ॥ [१९] ॥ यज्ञमुखम् चतुष्टोमः।

यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम् । चतुष्टोमो यज्ञमुखम् । चतुष्टोम इति चतुः—स्तोमः । यज्ञमुखमेव ।
 यज्ञमुखमिति यज्ञ—मुखम् । एव पुरस्तात् । पुरस्ताद् वि । वि यातयति । यातयति यावानाम् ।
 यावानाम् भागः । भागोऽसि । असीति । इति दक्षिणतः । दक्षिणतो मासाः । मासा वै ।
 वै यावाः । यावा अर्द्धमासाः । अर्द्धमासा अयावाः । अर्द्धमासा इत्यर्द्ध—मासाः । अया-
 वास्तस्मात् । तस्माद् दक्षिणावृतः । दक्षिणावृतो मासाः । दक्षिणावृत इति दक्षिणा—
 आवृतः । मासा अन्नम् । अन्नवै । वै यावाः । यावा अन्नम् । अन्नम् प्रजाः । प्रजा अन्नम् । प्रजा
 इति प्र—जाः । अन्नमेव । एव दक्षिणतः । दक्षिणतो धत्ते । धत्ते तस्मात् । तस्माद् दक्षिणेन ।
 दक्षिणेनान्नम् । अन्नमद्यते । अद्यत ऋभूणाम् । ऋभूणाम् भागः । भागोऽसि । असीति । इति
 पश्चात् । पश्चात् प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्यै विवर्तः । प्रतिष्ठित्या इति प्रति—स्थित्यै । विवर्तोऽष्टाच-
 त्वारिंशः । विवर्त इति वि—वर्तः । अष्टाचत्वारिंश इति । अष्टाचत्वारिंश इत्यष्टा—चत्वा-
 रिंशः । इत्युत्तरतः । उत्तरतोऽनयोः । उत्तरत इत्युत्—तरतः । अनयोर् लोकयोः । लोकयोः
 सवीर्यत्वाय । सवीर्यत्वाय तस्मात् । सवीर्यत्वायेति सवीर्य—त्वाय । तस्मादिमौ । इमौ लोकौ ।
 लोकौ समावद्वीर्यौ । समावद्वीर्यौ यस्य । समावद्वीर्याविति समावत्—वीर्यौ । ॥ [२०] ॥ यस्य
 मुख्यवतीः । मुख्यवतीः पुरस्तात् । मुख्यवतीरिति मुख्य—वतीः । पुरस्तादुपधीयन्ते । उप-
 धीयन्ते मुख्यः । उपधीयन्त इत्युप—धीयन्ते । मुख्य एव । एव भवति । भवत्या । आऽस्य ।
 अस्य मुख्यः । मुख्यो जायते । जायते यस्य । यस्यान्नवतीः । अन्नवतीर् दक्षिणतः । अन्न-
 वतीरित्यन्न—वतीः । दक्षिणतोऽस्ति । अत्यन्नम् । अन्नमा । आऽस्य । अस्यान्नादः । अन्नादो
 जायते । अन्नाद इत्यन्न—अदः । जायते यस्य । यस्य प्रतिष्ठावतीः । प्रतिष्ठावतीः पश्चात् । प्रति-
 ष्ठावतीरिति प्रतिष्ठा—वतीः । पश्चात् प्रति । प्रत्येव । एव तिष्ठति । तिष्ठति यस्य । यस्यौजस्वतीः ।
 ओजस्वतीरुत्तरतः । उत्तरत औजस्वी । उत्तरत इत्युत्—तरतः । ओजस्व्येव । एव भवति ।
 भवत्या । आऽस्य । अस्यौजस्वी । ओजस्वी जायते । जायतेऽर्कः । अर्को वै । वा एषः । एष यत् ।
 यदग्निः । अग्निस्तस्य । तस्यैतत् । एतदेव । एव स्तोत्रम् । स्तोत्रमेतत् । एतच्छस्त्रम् । शस्त्रय्यत् ।
 यदेषा । एषा विधा । विधा विधीयते । विधेति वि—धा । ॥ [२१] ॥ विधीयतेऽर्के । विधीयत
 इति वि—धीयते । अर्क एव । एव तत् । तदर्कम् । अर्कमनु । अनु वि । वि धीयते । धीयतेऽस्ति ।

अत्यन्नम्। अन्नमा। आऽस्य। अस्यान्नादः। अन्नादो जायते। अन्नाद इत्यन्न—अदः। जायते यस्य। यस्यैषा। एषा विधा। विधा विधीयते। विधेति वि—धा। विधीयते यः। विधीयत इति वि—धीयते। य उ। उ च। चैनाम्। एनामेवम्। एवँवेद। वेद सृष्टीः। सृष्टीरूपं। उप दधाति। दधाति यथासृष्टम्। यथासृष्टमेव। यथासृष्टमिति यथा—सृष्टम्। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धे न। न वै। वा इदम्। इदम् दिवा। दिवा न। न नक्तम्। नक्तमासीत्। आसीदव्यावृत्तम्। अव्यावृत्तम् ते। अव्यावृत्तमित्यवि—आवृत्तम्। ते देवाः। देवा एताः। एता व्युष्टीः। व्युष्टीरपश्यन्। व्युष्टीरिति वि—उष्टीः। अपश्यन् ताः। ता उप। उपादधत। अदधत ततः। ततो वै। वा इदम्। इदँवि। व्यौच्छत्। औच्छद् यस्य। यस्यैताः। एता उपधीयन्ते। उपधीयन्ते वि। उपधीयन्त इत्युप—धीयन्ते। व्येव। एवास्मै। अस्मा उच्छति। उच्छत्यथो। अथो तमः। अथो इत्यथो। तम एव। एवाप। अप हते। हत इति हते ॥ ॥ [२२] ॥

(वै जनित्रम् पञ्चदशो ऽदित्यै भागो वै धर्त्रः समावर्द्धीर्ये विधा ततो वा इदम् चतुर्दश च)

॥ ४ ॥

★

अग्ने जातान्। जातान् प्र। प्र णुद। नुदा नः। नः सपत्नान्। सपत्नानिति। इति पुरस्तात्। पुरस्तादुप। उप दधाति। दधाति जातान्। जातानेव। एव भ्रातृव्यान्। भ्रातृव्यान् प्र। प्र णुदते। नुदते सहसा। सहसा जातान्। जातानिति। इति पश्चात्। पश्चाज् जनिष्यमाणान्। जनिष्यमाणानेव। एव प्रति। प्रति नुदते। नुदते चतुश्चत्वारिंशः। चतुश्चत्वारिंशः स्तोमः। चतुश्चत्वारिंश इति चतुः—चत्वारिंशः। स्तोम इति। इति दक्षिणतः। दक्षिणतो ब्रह्मवर्चसम्। ब्रह्मवर्चसँवै। ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म—वर्चसम्। वै चतुश्चत्वारिंशः। चतुश्चत्वारिंशो ब्रह्मवर्चसम्। चतुश्चत्वारिंश इति चतुः—चत्वारिंशः। ब्रह्मवर्चसमेव। ब्रह्मवर्चसमिति ब्रह्म—वर्चसम्। एव दक्षिणतः। दक्षिणतो धत्ते। धत्ते तस्मात्। तस्माद् दक्षिणः। दक्षिणोऽर्द्धः। अर्द्धो ब्रह्मवर्चसितरः। ब्रह्मवर्चसितरः षोडशः। ब्रह्मवर्चसितर इति ब्रह्मवर्चसि—तरः। षोडशः स्तोमः। स्तोम इति। इत्युत्तरतः। उत्तरत ओजः। उत्तरत इत्युत्तरतः। ओजो वै। वै षोडशः। षोडश ओजः। ओज एव। एवोत्तरतः। उत्तरतो धत्ते। उत्तरत इत्युत्तरतः। धत्ते तस्मात्। तस्मादुत्तरतोभिप्रयायी। ॥ [२३] ॥ उत्तरतोभिप्रयायी जयति। उत्तरतोभिप्र-

यायीत्युत्तरतः—अभिप्रयायी। जयति वज्रः। वज्रो वै। वै चतुश्चत्वारिंशः। चतुश्चत्वारिंशो वज्रः। चतुश्चत्वारिंश इति चतुः—चत्वारिंशः। वज्रः षोडशः। षोडशो यत्। यदेते। एते इष्टके। एते इत्येते। इष्टके उपदधाति। इष्टके इतीष्टके। उपदधाति जातान्। उपदधातीत्युप—दधाति। जाताश्च। चैव। एव जनिष्यमाणान्। जनिष्यमाणाश्च। च भ्रातृव्यान्। भ्रातृव्यान् प्रणुद्य। प्रणुद्य वज्रम्। प्रणुद्येति प्र—नुद्य। वज्रमनु। अनु प्र। प्र हरति। हरति स्तृत्यै। स्तृत्यै पुरीषवतीम्। पुरीषवतीम् मद्ध्ये। पुरीषवतीमिति पुरीष—वतीम्। मद्ध्य उप। उप दधाति। दधाति पुरीषम्। पुरीषम् वै। वै मद्ध्यम्। मद्ध्यमात्मनः। आत्मनः सात्मानम्। सात्मानमेव। सात्मानमिति स—आत्मानम्। एवाग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुते सात्मा। सात्माऽमुष्मिन्न। सात्मेति स—आत्मा। अमुष्मिल्लोके। लोके भवति। भवति यः। य एवम्। एववैद। वेदैताः। एता वै। वा असपत्नाः। असपत्ना नाम। नामेष्टकाः। इष्टका यस्य। यस्यैताः। एता उपधीयन्ते। उपधीयन्ते न। उपधीयन्त इत्युप—धीयन्ते॥ [२४] ॥ नास्य। अस्य सपत्नः। सपत्नो भवति। भवति पशुः। पशुर् वै। वा एषः। एष यत्। यदग्निः। अग्निर् विराजः। विराज उत्तमायाम्। विराज इति वि—राजः। उत्तमायाम् चित्याम्। उत्तमायामित्युत्—तमायाम्। चित्यामुप। उप दधाति। दधाति विराजम्। विराजमेव। विराजमिति वि—राजम्। एवोत्तमाम्। उत्तमाम् पशुषु। उत्तमामित्युत्—तमाम्। पशुषु दधाति। दधाति तस्मात्। तस्मात् पशुमान्। पशुमानुत्तमाम्। पशुमानिति पशु—मान्। उत्तमाव्वाचम्। उत्तमामित्युत्—तमाम्। वाचवदति। वदति दशदश। दशदशोप। दशदशेति दश—दश। उप दधाति। दधाति सवीर्यत्वाय। सवीर्यत्वायरूष्ण्या। सवीर्यत्वायेति सवीर्य—त्वाय। अरूष्णयोप। उप दधाति। दधाति तस्मात्। तस्मादरूष्ण्या। अरूष्ण्या पशवः। पशवोऽङ्गानि। अङ्गानि प्र। प्र हरन्ति। हरन्ति प्रतिष्ठित्यै। प्रतिष्ठित्यै यानि। प्रतिष्ठित्या इति प्रति—स्थित्यै। यानि वै। वै छन्दांसि। छन्दांसि सुवर्ग्याणि। सुवर्ग्याण्यासन्न। सुवर्ग्याणीति सुवः—ग्यानि। आसन् तैः। तैर् देवाः। देवाः सुवर्गम्। सुवर्गल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकमायन्न। आयन् तेन। तेनर्षयः। ऋषयोऽश्राम्यन्न॥ [२५] ॥ अश्राम्यन् ते। ते तपः। तपोऽतप्यन्त। अतप्यन्त तानि। तानि तपसा। तपसाऽपश्यन्न। अपश्यन् तेभ्यः। तेभ्य एताः। एता इष्टकाः। इष्टका निः। निर-

मिम॑त। अ॒मिम॑तेवः। ए॒वश्छ॑न्दः। छ॒न्दो वरि॑वः। वरि॑वश्छ॑न्दः। छ॒न्द इति॑। इति॑ ताः। ता
उप॑। उ॒पा॒द॒धत॑। अ॒द॒धत॑ ताभिः। ताभि॑र् वै। वै ते। ते सु॒वर्ग॑म्। सु॒वर्ग॑ल्लोक॑म्। सु॒वर्ग॑मिति॑
सुवः—गम्। लो॒कमा॑यन्न। आ॒य॒न॒यत्। यदे॒ताः। ए॒ता इष्ट॑काः। इष्ट॑का उ॒प॒द॒धाति॑। उ॒प॒द॒धाति॑
या॒नि। उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प—द॒धाति॑। या॒न्ये॒व। ए॒व छ॒न्दा॑श्सि। छ॒न्दा॑श्सि सु॒वर्ग्या॑णि। सु॒वर्ग्या॑णि
तैः। सु॒वर्ग्या॑णीति॑ सुवः—ग्या॒नि। तैरे॒व। ए॒व यज॑मानः। यज॑मानः सु॒वर्ग॑म्। सु॒वर्ग॑ल्लोक॑म्।
सु॒वर्ग॑मिति॑ सुवः—गम्। लो॒कमे॑ति। ए॒ति य॒ज्ञेन॑। य॒ज्ञेन॑ वै। वै प्र॒जाप॑तिः। प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाः।
प्र॒जाप॑तिरिति॑ प्र॒जा—प॒तिः। प्र॒जा अ॑सृजत। प्र॒जा इति॑ प्र—जाः। अ॑सृजत ताः। ताः स्तोम॑-
भा॒गैः। स्तोम॑भा॒गैरे॒व। स्तोम॑भा॒गैरिति॑ स्तोम॑—भा॒गैः। ए॒वासृ॑जत। अ॑सृजत यत्। यथ् स्तोम॑-
भा॒गाः॥ ॥ [२६] ॥ स्तोम॑भा॒गा उ॒प॒द॒धाति॑। स्तोम॑भा॒गा इति॑ स्तोम॑—भा॒गाः। उ॒प॒द॒धाति॑
प्र॒जाः। उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प—द॒धाति॑। प्र॒जा ए॒व। प्र॒जा इति॑ प्र—जाः। ए॒व तत्। तद् यज॑मानः।
यज॑मानः सृजते। सृज॑ते बृह॒स्पति॑ः। बृह॒स्पति॑र् वै। वा ए॒तत्। ए॒तद् य॒ज्ञस्य॑। य॒ज्ञस्य॑ तेजः।
तेजः॒ सम्। सम्भ॑रत्। अ॒भ॒रद् यत्। यथ् स्तोम॑भा॒गाः। स्तोम॑भा॒गा यत्। स्तोम॑भा॒गा इति॑
स्तोम॑—भा॒गाः। यथ् स्तोम॑भा॒गाः। स्तोम॑भा॒गा उ॒प॒द॒धाति॑। स्तोम॑भा॒गा इति॑ स्तोम॑—भा॒गाः।
उ॒प॒द॒धाति॑ स॒तेज॑सम्। उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प—द॒धाति॑। स॒तेज॑समे॒व। स॒तेज॑समिति॑ स—तेज॑सम्।
ए॒वाग्नि॑म्। अ॒ग्निम् चि॑नुते। चि॑नुते बृह॒स्पति॑ः। बृह॒स्पति॑र् वै। वा ए॒ताम्। ए॒ताय्य॑ज्ञस्य॑। य॒ज्ञस्य॑
प्रति॑ष्ठाम्। प्रति॑ष्ठामपश्यत्। प्रति॑ष्ठामिति॑ प्रति—स्था॑म्। अ॒प॒श्यद् यत्। यथ् स्तोम॑भा॒गाः।
स्तोम॑भा॒गा यत्। स्तोम॑भा॒गा इति॑ स्तोम॑—भा॒गाः। यथ् स्तोम॑भा॒गाः। स्तोम॑भा॒गा उ॒प॒द॒धाति॑।
स्तोम॑भा॒गा इति॑ स्तोम॑—भा॒गाः। उ॒प॒द॒धाति॑ य॒ज्ञस्य॑। उ॒प॒द॒धा॒तीत्यु॑प—द॒धाति॑। य॒ज्ञस्य॑ प्रति॑-
ष्ठित्यै॑। प्रति॑ष्ठित्यै॑ स॒प्तस॑प्त। प्रति॑ष्ठित्या॒ इति॑ प्रति॑—स्थि॒त्यै॑। स॒प्तस॑प्तोप॑। स॒प्तस॑प्तेति॑ स॒प्त—स॑प्त।
उप॑ द॒धाति॑। द॒धाति॑ स॒वीर्य॑त्वाय॑। स॒वीर्य॑त्वाय॑ ति॒स्रः। स॒वीर्य॑त्वायेति॑ स॒वीर्य॑—त्वाय॑। ति॒स्रो
म॒द्ध्ये॑। म॒द्ध्ये॑ प्रति॑ष्ठित्यै॑। प्रति॑ष्ठित्या॒ इति॑ प्रति॑—स्थि॒त्यै॑॥ ॥ [२७] ॥

(उत्तरतो धत्ते तस्मा दुपधीयन्त ऋषयो असृजत यत् त्रिचत्वारिंशच्च)

॥ ५ ॥

रश्मिरिति। इत्येव। एवादित्यम्। आदित्यमसृजत। असृजत प्रेतिः। प्रेतिरिति। प्रेतिरिति प्र—इतिः। इति धर्मम्। धर्ममन्वितिः। अन्वितिरिति। अन्वितिरित्यनु—इतिः। इति दिवम्। दिवस् सन्धिः। सन्धिरिति। सन्धिरिति सम्—धिः। इत्यन्तरिक्षम्। अन्तरिक्षम् प्रतिधिः। प्रतिधिरिति। प्रतिधिरिति प्रति—धिः। इति पृथिवीम्। पृथिवीर्विष्टम्भः। विष्टम्भ इति। विष्टम्भ इति वि—स्तम्भः। इति वृष्टिम्। वृष्टिम् प्रवा। प्रवेति। प्रवेति प्र—वा। इत्यहः। अहरनुवा। अनुवेति। अनुवेत्यनु—वा। इति रात्रिम्। रात्रिमुशिक्। उशिरिति। इति वसून्। वसून् प्रकेतः। प्रकेत इति। प्रकेत इति प्र—केतः। इति रुद्रान्। रुद्रान् सुदीतिः। सुदीतिरिति। सुदीतिरिति सु—दीतिः। इत्यादित्यान्। आदित्यानोजः। ओज इति। इति पितृन्। पितृन्स्तन्तुः। तन्तुरिति। इति प्रजाः। प्रजाः पृतनाषाट्। प्रजा इति प्र—जाः। पृतनाषाडिति। इति पशून्। पशून् रेवत्। रेवदिति। इत्योषधीः। ओषधीरभिजित्। अभिजिदसि। अभिजिदित्यभि—जित्। असि युक्तग्रावा। युक्तग्रावेन्द्राय। युक्तग्रावेति युक्त—ग्रावा। ॥ [२८] ॥ इन्द्राय त्वा। त्वेन्द्रम्। इन्द्रम् जिन्व। जिन्वेति। इत्येव। एव दख्खिणतः। दख्खिणतो वज्रम्। वज्रम् परि। पर्यौहत्। औहदभिजित्यै। अभिजित्यै ताः। अभिजित्या इत्यभि—जित्यै। ताः प्रजाः। प्रजा अपंप्राणाः। प्रजा इति प्र—जाः। अपंप्राणा असृजत। अपंप्राणा इत्यप—प्राणाः। असृजत तासु। तास्वधिपतिः। अधिपतिरसि। अधिपतिरित्यधि—पतिः। असीति। इत्येव। एव प्राणम्। प्राणमदधात्। प्राणमिति प्र—अनम्। अदधाद् यन्ता। यन्तेति। इत्यपानम्। अपानस् स॒सर्पः। अपानमित्यप—अनम्। स॒सर्प इति। स॒सर्प इति सम्—सर्पः। इति चरुषुः। चरुषुर् वयोधाः। वयोधा इति। वयोधा इति वयः—धाः। इति श्रोत्रम्। श्रोत्रम् ताः। ताः प्रजाः। प्रजाः प्राणतीः। प्रजा इति प्र—जाः। प्राणतीरपानतीः। प्राणतीरिति प्र—अनतीः। अपानतीः पश्यन्तीः। अपानतीरित्यप—अनतीः। पश्यन्तीः शृण्वतीः। शृण्वतीर् न। न मिथुनी। मिथुनी अभवन्। अभवन् तासु। तासु त्रिवृत्। त्रिवृदसि। त्रिवृदिति त्रि—वृत्। असीति। इत्येव। एव मिथुनम्। मिथुनमदधात्। अदधात् ताः। ताः प्रजाः। प्रजा मिथुनी। प्रजा इति प्र—जाः। मिथुनी भवन्तीः। ॥ [२९] ॥ भवन्तीर् न। न प्र। प्राजायन्त। अजायन्त ताः। ताः स॒रोहः। स॒रोहोऽसि। स॒रोह इति सम्—रोहः। असि नीरोहः। नीरोहोऽसि। नीरोह

इति निः—रोहः। असीति। इत्येव। एव प्र। प्राजनयत्। अजनयत् ताः। ताः प्रजाः। प्रजाः प्रजाताः। प्रजा इति प्र—जाः। प्रजाता न। प्रजाता इति प्र—जाताः। न प्रति। प्रत्यतिष्ठन्। अतिष्ठन् ताः। ता वसुकः। वसुकोऽसि। असि वेषश्रिः। वेषश्रिरसि। वेषश्रिरिति वेष—श्रिः। असि वस्यष्टिः। वस्यष्टिरसि। असीति। इत्येव। एवैषु। एषु लोकेषु। लोकेषु प्रति। प्रत्यस्थापयत्। अस्थापयद् यत्। यदाह। आह वसुकः। वसुकोऽसि। असि वेषश्रिः। वेषश्रिरसि। वेषश्रिरिति वेष—श्रिः। असि वस्यष्टिः। वस्यष्टिरसि। असीति। इति प्रजाः। प्रजा एव। प्रजा इति प्र—जाः। एव प्रजाताः। प्रजाता एषु। प्रजाता इति प्र—जाताः। एषु लोकेषु। लोकेषु प्रति। प्रति षापयति। स्थापयति सात्मा। सात्माऽन्तरिख्वम्। सात्मेति स—आत्मा। अन्तरिख्वं रोहति। रोहति सप्राणः। सप्राणोऽमुष्मिन्। सप्राण इति स—प्राणः। अमुष्मिल्लोके। लोके प्रति। प्रति तिष्ठति। तिष्ठत्यव्यर्द्धुकः। अव्यर्द्धुकः प्राणापानाभ्याम्। अव्यर्द्धुक इत्यवि—अर्द्धुकः। प्राणापानाभ्याम् भवति। प्राणापानाभ्यामिति प्राण—अपानाभ्याम्। भवति यः। य एवम्। एवैवेद। वेदेति वेद॥ ॥ [३०] ॥

(युक्तग्रावा प्रजा मिथुन्यन्तरिख्वम् द्वादश च)

॥ ६ ॥

★

नाकसद्भिर् वै। नाकसद्भिरिति नाकसत्—भिः। वै देवाः। देवाः सुवर्गम्। सुवर्गल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकमायन्न। आयन् तत्। तन् नाकसदाम्। नाकसदाम् नाकसत्त्वम्। नाकसदामिति नाक—सदाम्। नाकसत्त्वय्यत्। नाकसत्त्वमिति नाकसत्—त्वम्। यन् नाकसदः। नाकसद उपदधाति। नाकसद इति नाक—सदः। उपदधाति नाकसद्भिः। उपदधातीत्युप—दधाति। नाकसद्भिरेव। नाकसद्भिरिति नाकसत्—भिः। एव तत्। तद् यजमानः। यजमानः सुवर्गम्। सुवर्गल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकमेति। एति सुवर्गः। सुवर्गो वै। सुवर्ग इति सुवः—गः। वै लोकः। लोको नाकः। नाको यस्य। यस्येताः। एता उपधीयन्ते। उपधीयन्ते न। उपधीयन्त इत्युप—धीयन्ते। नास्मै। अस्मा अकम्। अकम् भवति। भवति यजमानायतनम्। यजमानायतनवै। यजमानायतनमिति यजमान—आयतनम्। वै नाकसदः। नाकसदो यत्। नाकसद इति नाक—सदः। यन् नाकसदः। नाक-

सद उपदधाति। नाकसद इति नाक—सदः। उपदधात्यायतनम्। उपदधातीत्युप—दधाति।
 आयतनमेव। आयतनमित्या—यतनम्। एव तत्। तद् यजमानः। यजमानः कुरुते। कुरुते
 पृष्ठानाम्। पृष्ठानाँवै। वा एतत्। एतत् तेजः। तेजः सम्भृतम्। सम्भृतय्यत्। सम्भृतमिति
 सम्—भृतम्। यन् नाकसदः। नाकसदो यत्। नाकसद इति नाक—सदः। यन् नाकसदः।
 नाकसद उपदधाति। नाकसद इति नाक—सदः। ॥ [३१] ॥ उपदधाति पृष्ठानाम्। उपद-
 धातीत्युप—दधाति। पृष्ठानामेव। एव तेजः। तेजोऽव। अव रुन्धे। रुन्धे पञ्चचोडाः। पञ्च-
 चोडा उप। पञ्चचोडा इति पञ्च—चोडाः। उप दधाति। दधात्यप्सरसः। अप्सरस एव।
 एवैनम्। एनमेताः। एता भूताः। भूता अमुष्मिन्न। अमुष्मिल्लोके। लोक उप। उप शरे।
 शरेऽथो। अथो तनूपानीः। अथो इत्यथो। तनूपानीरिव। तनूपानीरिति तनू—पानीः। एवैताः।
 एता यजमानस्य। यजमानस्य यम्। यम् द्विष्यात्। द्विष्यात् तम्। तमुपदधत्। उपदधद्
 ध्यायेत्। उपदधदित्युप—दधत्। ध्यायेदेताभ्यः। एताभ्य एव। एवैनम्। एनम् देवताभ्यः।
 देवताभ्य आ। आ वृश्चति। वृश्चति ताजक्। ताजगार्तिम्। आर्तिमा। आच्छति। ऋच्छत्यु-
 त्तराः। उत्तरा नाकसद्भ्यः। उत्तरा इत्युत्—तराः। नाकसद्भ्य उप। नाकसद्भ्य इति नाकसत्—
 भ्यः। उप दधाति। दधाति यथा। यथा जायाम्। जायामानीय। आनीय गृहेषु। आनी-
 येत्या—नीय। गृहेषु निषादयति। निषादयति तादृक्। निषादयतीति नि—सादयति। तादृगेव।
 एव तत्। तत् पश्चात्। ॥ [३२] ॥ पश्चात् प्राचीम्। प्राचीमुत्तमाम्। उत्तमामुप। उत्तमा-
 मित्युत्—तमाम्। उप दधाति। दधाति तस्मात्। तस्मात् पश्चात्। पश्चात् प्राची। प्राची पत्नी।
 पत्न्यनु। अन्वास्ते। आस्ते स्वयमातृणाम्। स्वयमातृणाम् च। स्वयमातृणामिति स्वयम्—
 आतृणाम्। च विकर्णीम्। विकर्णीम् च। विकर्णीमिति वि—कर्णीम्। चोत्तमे। उत्तमे उप।
 उत्तमे इत्युत्—तमे। उप दधाति। दधाति प्राणः। प्राणो वै। प्राण इति प्र—अनः। वै स्वयमा-
 तृणा। स्वयमातृणाऽऽयुः। स्वयमातृणेति स्वयम्—आतृणा। आयुर् विकर्णी। विकर्णी
 प्राणम्। विकर्णीति वि—कर्णी। प्राणम् च। प्राणमिति प्र—अनम्। चैव। एवायुः। आयुश्च।
 च प्राणानाम्। प्राणानामुत्तमौ। प्राणानामिति प्र—अनानाम्। उत्तमौ धत्ते। उत्तमावित्युत्—
 तमौ। धत्ते तस्मात्। तस्मात् प्राणः। प्राणश्च। प्राण इति प्र—अनः। चायुः। आयुश्च। च

प्राणानाम्। प्राणानामुत्तमौ। प्राणानामिति प्र—अनानाम्। उत्तमौ न। उत्तमावित्युत्—तमौ।
 नान्याम्। अन्यामुत्तराम्। उत्तरामिष्टकाम्। उत्तरामित्युत्—तराम्। इष्टकामुप। उप दद्ध्यात्।
 दद्ध्याद् यत्। यदन्याम्। अन्यामुत्तराम्। उत्तरामिष्टकाम्। उत्तरामित्युत्—तराम्। इष्टका-
 मुपदद्ध्यात्। उपदद्ध्यात् पशूनाम्। उपदद्ध्यादित्युप—दद्ध्यात्। पशूनाम् च। ॥ [३३] ॥
 च यजमानस्य। यजमानस्य च। च प्राणम्। प्राणम् च। प्राणमिति प्र—अनम्। चायुः।
 आयुश्च। चापि। अपि दद्ध्यात्। दद्ध्यात् तस्मात्। तस्मान् न। नान्या। अन्योत्तरा। उत्तरे-
 ष्टका। उत्तरेत्युत्—तरा। इष्टकोपधेया। उपधेया स्वयमातृणाम्। उपधेयेत्युप—धेया। स्वय-
 मातृणामुप। स्वयमातृणामिति स्वयम्—आतृणाम्। उप दधाति। दधात्यसौ। असौ वै।
 वै स्वयमातृणा। स्वयमातृणाऽमूम्। स्वयमातृणेति स्वयम्—आतृणा। अमूमेव। एवोप।
 उप धत्ते। धत्तेऽश्वम्। अश्वमुप। उप घ्रापयति। घ्रापयति प्राणम्। प्राणमेव। प्राणमिति प्र—
 अनम्। एवास्याम्। अस्याम् दधाति। दधात्यथो। अथो प्राजापत्यः। अथो इत्यथो। प्राजापत्यो
 वै। प्राजापत्य इति प्राजा—पत्यः। वा अश्वः। अश्वः प्रजापतिना। प्रजापतिनैव। प्रजापति-
 नेति प्रजा—पतिना। एवाग्निम्। अग्निम् चिनुते। चिनुते स्वयमातृणा। स्वयमातृणा भवति।
 स्वयमातृणेति स्वयम्—आतृणा। भवति प्राणानाम्। प्राणानामुत्थसृष्ट्यै। प्राणानामिति प्र—
 अनानाम्। उत्थसृष्ट्या अथो। उत्थसृष्ट्या इत्युत्—सृष्ट्यै। अथो सुवर्गस्य। अथो इत्यथो। सुव-
 र्गस्य लोकस्य। सुवर्गस्येति सुवः—गस्य। लोकस्यानुख्यात्यै। अनुख्यात्या एषा। अनुख्यात्या
 इत्यनु—ख्यात्यै। एषा वै। वै देवानाम्। देवानाविक्रान्तिः। विक्रान्तिर् यत्। विक्रान्तिरिति
 वि—क्रान्तिः। यद् विकर्णी। विकर्णी यत्। विकर्णीति वि—कर्णी। यद् विकर्णीम्। विकर्णीमुप-
 दधाति। विकर्णीमिति वि—कर्णीम्। उपदधाति देवानाम्। उपदधातीत्युप दधाति। देवानामेव।
 एव विक्रान्तिम्। विक्रान्तिमनु। विक्रान्तिमिति वि—क्रान्तिम्। अनु वि। वि क्रमते। क्रमत
 उत्तरतः। उत्तरत उप। उत्तरत इत्युत्—तरतः। उप दधाति। दधाति तस्मात्। तस्मादुत्त-
 रतउपचारः। उत्तरत उपचारोऽग्निः। उत्तरत उपचार इत्युत्तरतः—उपचारः। अग्निर् वायु-
 मती। वायुमती भवति। वायुमतीति वायु—मती। भवति समिद्ध्यै। समिद्ध्या इति सम्—
 इद्ध्यै ॥ ॥ [३४] ॥

(संभृतय्यन्नाकसदो यन्नाकसद स्तत् पशूना मेषा वै द्वाविंशतिश्च)

॥ ७ ॥

★

छन्दाङ्स्युप। उप दधाति। दधाति पशवः। पशवो वै। वै छन्दांसि। छन्दांसि पशून्।
 पशूनेव। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धे छन्दांसि। छन्दांसि वै। वै देवानाम्। देवानाँवामम्।
 वामम् पशवः। पशवो वामम्। वाममेव। एव पशून्। पशूनव। अव रुन्धे। रुन्ध एताम्। एतां
 ह। ह वै। वै यज्ञसेनः। यज्ञसेनश्चैत्रियायणः। यज्ञसेन इति यज्ञ—सेनः। चैत्रियायणश्चित्तिम्।
 चित्तिं विदाम्। विदाम् चकार। चकार तया। तया वै। वै सः। स पशून्। पशूनव। अवा-
 रुन्ध। अरुन्ध यत्। यदेताम्। एतामुपदधाति। उपदधाति पशून्। उपदधातीत्युप—दधाति।
 पशूनेव। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धे गायत्रीः। गायत्रीः पुरस्तात्। पुरस्तादुप। उप दधाति।
 दधाति तेजः। तेजो वै। वै गायत्री। गायत्री तेजः। तेज एव। एव मुखतः। ॥ [३५] ॥
 मुखतो धत्ते। धत्ते मूर्द्धन्वतीः। मूर्द्धन्वतीर् भवन्ति। मूर्द्धन्वतीरिति मूर्द्धन्न—वतीः। भवन्ति
 मूर्द्धनम्। मूर्द्धनमेव। एवैनम्। एनं समानानाम्। समानानाम् करोति। करोति त्रिष्टुभः।
 त्रिष्टुभ उप। उप दधाति। दधातीन्द्रियम्। इन्द्रिय वै। वै त्रिष्टुक्। त्रिष्टुगिन्द्रियम्। इन्द्रियमेव।
 एव मद्ध्यतः। मद्ध्यतो धत्ते। धत्ते जगतीः। जगतीरुप। उप दधाति। दधाति जागताः।
 जागता वै। वै पशवः। पशवः पशून्। पशूनेव। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धेऽनुष्टुभः। अनु-
 ष्टुभ उप। अनुष्टुभ इत्यनु—स्तुभः। उप दधाति। दधाति प्राणाः। प्राणा वै। प्राणा इति प्र—
 अनाः। वा अनुष्टुप्। अनुष्टुप् प्राणानाम्। अनुष्टुबित्यनु—स्तुप्। प्राणानामुत्सृष्ट्यै। प्राणाना-
 मिति प्र—अनानाम्। उत्सृष्ट्यै बृहतीः। उत्सृष्ट्या इत्युत्—सृष्ट्यै। बृहतीरुष्णिहाः। उष्णिहाः
 पङ्क्तीः। पङ्क्तीरखरपङ्क्तीः। अखरपङ्क्तीरिति। अखरपङ्क्तीरित्यखर—पङ्क्तीः।
 इति विषुरूपाणि। विषुरूपाणि छन्दांसि। विषुरूपाणीति विषु—रूपाणि। छन्दाङ्स्युप। उप
 दधाति। दधाति विषुरूपाः। विषुरूपा वै। विषुरूपा इति विषु—रूपाः। वै पशवः। पशवः
 पशवः। पशव इच्छन्दांसि। ॥ [३६] ॥ छन्दांसि विषुरूपान्। विषुरूपानेव। विषुरूपानिति
 विषु—रूपान्। एव पशून्। पशूनव। अव रुन्धे। रुन्धे विषुरूपम्। विषुरूपमस्य। विषुरूप-
 मिति विषु—रूपम्। अस्य गृहे। गृहे दृश्यते। दृश्यते यस्य। यस्यैताः। एता उपधीयन्ते।

उपधीयन्ते यः । उपधीयन्त इत्युप—धीयन्ते । य उ । उ च । चैनाः । एना एवम् । एवँवेद । वेदातिच्छन्दसम् । अतिच्छन्दसमुप । अतिच्छन्दसमित्यति—छन्दसम् । उप दधाति । दधात्यतिच्छन्दाः । अतिच्छन्दा वै । अतिच्छन्दा इत्यति—छन्दाः । वै सर्वाणि । सर्वाणि छन्दांसि । छन्दांसि सर्वेभिः । सर्वेभिरेव । एवैनम् । एनम् छन्दोभिः । छन्दोभिश्चिनुते । छन्दोभिरिति छन्दः—भिः । चिनुते वर्षम् । वर्षम् वै । वा एषा । एषा छन्दसाम् । छन्दसाँय्यत् । यदतिच्छन्दाः । अतिच्छन्दा यत् । अतिच्छन्दा इत्यति—छन्दाः । यदतिच्छन्दसम् । अतिच्छन्दसमुप दधाति । अतिच्छन्दसमित्यति—छन्दसम् । उप दधाति वर्षम् । उप दधातीत्युप—दधाति । वर्षमेव । एवैनम् । एनं समानानाम् । समानानाम् करोति । करोति द्विपदाः । द्विपदा उप । द्विपदा इति द्वि—पदाः । उप दधाति । दधाति द्विपात् । द्विपाद् यजमानः । द्विपादिति द्वि—पात् । यजमानः प्रतिष्ठित्यै । प्रतिष्ठित्या इति प्रति—स्थित्यै ॥ [३७] ॥

(तेज एव पशवः पशवो यजमान एकञ्च)

॥ ८ ॥

★

सर्वाभ्यो वै । वै देवताभ्यः । देवताभ्योऽग्निः । अग्निश्चीयते । चीयते यत् । यथ सयुजः । सयुजो न । सयुज इति स—युजः । नोपदद्ध्यत् । उपदद्ध्यद् देवताः । उपदद्ध्यदित्युप—दद्ध्यत् । देवता अस्य । अस्याग्निम् । अग्निँवृञ्जीरन्न । वृञ्जीरन्यत् । यथ सयुजः । सयुज उप दधाति । सयुज इति स—युजः । उप दधात्यात्मना । उप दधातीत्युप—दधाति । आत्मनैव । एवैनम् । एनं सयुजम् । सयुजम् चिनुते । सयुजमिति स—युजम् । चिनुते न । नाग्निना । अग्निना वि । व्यृद्धयते । ऋद्धयतेऽथौ । अथो यथा । अथो इत्यथौ । यथा पुरुषः । पुरुषः स्नावभिः । स्नावभिः सन्ततः । स्नावभिरिति स्नाव—भिः । सन्तत एवम् । सन्तत इति सम्—ततः । एवमेव । एवैताभिः । एताभिरग्निः । अग्निः सन्ततः । सन्ततोऽग्निना । सन्तत इति सम्—ततः । अग्निना वै । वै देवाः । देवाः सुवर्गम् । सुवर्गँल्लोकम् । सुवर्गमिति सुवः—गम् । लोकमायन्न । आयन् ताः । ता अमूः । अमूः कृत्तिकाः । कृत्तिका अभवन्न । अभवन्यस्य । यस्यैताः । एता उपधीयन्ते । उपधीयन्ते सुवर्गम् । उपधीयन्त इत्युप—धीयन्ते । सुवर्गमेव । सुवर्गमिति सुवः—गम् । एव लोकम् ॥ [३८] ॥ लोकमेति । एति गच्छति । गच्छति प्रकाशम् ।

प्रकाशम् चित्रम्। प्रकाशमिति प्र—काशम्। चित्रमेव। एव भवति। भवति मण्डलेष्टकाः। मण्डलेष्टका उप। मण्डलेष्टका इति मण्डल—इष्टकाः। उप दधाति। दधातीमे। इमे वै। वै लोकाः। लोका मण्डलेष्टकाः। मण्डलेष्टका इमे। मण्डलेष्टका इति मण्डल—इष्टकाः। इमे खलु। खलु वै। वै लोकाः। लोका देवपुराः। देवपुरा देवपुराः। देवपुरा इति देव—पुराः। देवपुरा एव। देवपुरा इति देव—पुराः। एव प्र। प्र विशति। विशति न। नार्तिम्। आर्तिमा। आर्च्छति। ऋच्छत्यग्निम्। अग्निम् चिक्यानः। चिक्यानो विश्वज्योतिषः। विश्वज्योतिष उप। विश्वज्योतिष इति विश्व—ज्योतिषः। उप दधाति। दधातीमान्। इमानेव। एवैताभिः। एताभिर् लोकान्। लोकान् जोतिष्मतः। ज्योतिष्मतः कुरुते। कुरुतेऽथो। अथो प्राणान्। अथो इत्यथो। प्राणानेव। प्राणानिति प्र—अनान्। एवैताः। एता यजमानस्य। यजमानस्य दादधति। दादधत्येताः। एता वै। वै देवताः। देवताः सुवर्ग्याः। सुवर्ग्यास्ताः। सुवर्ग्या इति सुवः—ग्याः। ता एव। एवान्वारभ्य। अन्वारभ्य सुवर्गम्। अन्वारभ्येत्यनु—आरभ्य। सुवर्गल्लोकम्। सुवर्गमिति सुवः—गम्। लोकमेति। एतीत्येति ॥ ॥ [३९] ॥

(सुवर्गमेव ता एव चत्वारि च)

॥ ९ ॥

★

वृष्टिसनीरुप। वृष्टिसनीरिति वृष्टि—सनीः। उप दधाति। दधाति वृष्टिम्। वृष्टिमेव। एवाव। अव रुन्धे। रुन्धे यत्। यदेकधा। एकधोपदद्ध्यात्। एकधेत्येक—धा। उपदद्ध्यादेकम्। उपदद्ध्यादित्युप—दद्ध्यात्। एकमृतुम्। ऋतुर्वर्षेत्। वर्षेदनुपरिहारम्। अनुपरिहारं सादयति। अनुपरिहारमित्यनु—परिहारम्। सादयति तस्मात्। तस्मात् सर्वान्। सर्वानृतून्। ऋतून् वर्षति। वर्षति पुरोवातसनिः। पुरोवातसनिरसि। पुरोवातसनिरिति पुरोवात—सनिः। असीति। इत्याह। आहैतत्। एतद् वै। वै वृष्ट्यै। वृष्ट्यै रूपम्। रूपं रूपेण। रूपेणैव। एव वृष्टिम्। वृष्टिमव। अव रुन्धे। रुन्धे सय्यानीभिः। सय्यानीभिर् वै। सय्यानीभिरिति सम्—यानीभिः। वै देवाः। देवा इमान्। इमाल्लोकान्। लोकान्थ सम्। समयुः। अयुस्तत्। तथ सय्यानीनाम्। सय्यानीनां सय्यानित्वम्। सय्यानीनामिति सम्—यानीनाम्। सय्यानित्वय्यत्। सय्यानित्वमिति सय्यानि—त्वम्। यथ सय्यानीः। सय्यानीरुपदधाति। सय्यानीरिति सम्—

यानीः। उपदधाति यथा। उपदधातीत्युप—दधाति। यथाऽप्सु। अप्सु नावा। अप्स्वित्यप्—
सु। नावा सय्याति। सय्यात्येवम्। सय्यातीति सम्—याति। एवमेव। ॥ [४०] ॥ एवैताभिः।
एताभिर् यजमानः। यजमान इमान्। इमाँल्लोकान्। लोकान्थु सम्। सय्याति। याति प्लवः।
प्लवो वै। वा एषः। एषोऽग्नेः। अग्नेर् यत्। यथ् सय्यानीः। सय्यानीर् यत्। सय्यानीरिति
सम्—यानीः। यथ् सय्यानीः। सय्यानीरुपदधाति। सय्यानीरिति सम्—यानीः। उपदधाति
प्लवम्। उपदधातीत्युप—दधाति। प्लवमेव। एवैतम्। एतमग्नये। अग्नय उप। उप दधाति। दधा-
त्युत। उत यस्य। यस्यैतासु। एतासूपहितासु। उपहितास्वापः। उपहितास्वित्युप—हितासु।
आपोऽग्निम्। अग्निं हरन्ति। हरन्त्यहतः। अहत एव। एवास्य। अस्याग्निः। अग्निरादित्ये-
ष्टकाः। आदित्येष्टका उप। आदित्येष्टका इत्यादित्य—इष्टकाः। उप दधाति। दधात्यादित्याः।
आदित्या वै। वा एतम्। एतम् भूत्यै। भूत्यै प्रति। प्रति नुदन्ते। नुदन्ते यः। योऽलम्। अलम्
भूत्यै। भूत्यै सन्न। सन् भूतिम्। भूतिम् न। न प्राप्नोति। प्राप्नोत्यादित्याः। प्राप्नोतीति प्र-
आप्नोति। आदित्या एव। ॥ [४१] ॥ एवैनम्। एनम् भूतिम्। भूतिम् गमयन्ति। गमय-
न्त्यसौ। असौ वै। वा एतस्य। एतस्यादित्यः। आदित्यो रुचम्। रुचमा। आ दत्ते। दत्ते
यः। योऽग्निम्। अग्निम् चित्वा। चित्वा न। न रोचते। रोचते यत्। यदादित्येष्टकाः। आदि-
त्येष्टका उपदधाति। आदित्येष्टका इत्यादित्य—इष्टकाः। उपदधात्यसौ। उपदधातीत्युप—
दधाति। असावेव। एवास्मिन्न। अस्मिन्नादित्यः। आदित्यो रुचम्। रुचम् दधाति। दधाति
यथा। यथाऽसौ। असौ देवानाम्। देवानां रोचते। रोचत एवम्। एवमेव। एवैषः। एष मनु-
ष्याणाम्। मनुष्याणां रोचते। रोचते घृतेष्टकाः। घृतेष्टका उप। घृतेष्टका इति घृत—इष्टकाः।
उप दधाति। दधात्येतत्। एतद् वै। वा अग्नेः। अग्नेः प्रियम्। प्रियम् धाम्। धाम यत्। यद्
घृतम्। घृतम् प्रियेण। प्रियेणैव। एवैनम्। एनम् धाम्ना। धाम्ना सम्। समर्द्धयति। अर्द्धय-
त्यथो। ॥ [४२] ॥ अथो तेजसा। अथो इत्यथो। तेजसाऽनुपरिहारम्। अनुपरिहारं साद-
यति। अनुपरिहारमित्यनु—परिहारम्। सादयत्यपरिवर्गम्। अपरिवर्गमेव। अपरिवर्गमित्य-
परि—वर्गम्। एवास्मिन्न। अस्मिन् तेजः। तेजो दधाति। दधाति प्रजापतिः। प्रजापतिरग्निम्।
प्रजापतिरिति प्रजा—पतिः। अग्निमचिनुत। अचिनुत सः। स यशसा। यशसा वि। व्यार्द्धत।

आ॒र्द्ध्य॒त॒ सः । स ए॒ताः । ए॒ता य॑शो॒दाः । य॒शो॒दा अ॑पश्यत् । य॒शो॒दा इति॑ यशः—दाः । अ॒पश्य॑त्
ताः । ता उप॑ । उपा॒धत्त॑ । अ॒धत्त॑ ताभिः । ताभि॒र् वै । वै सः । स यशः॑ । यश॑ आ॒त्मन्न॑ । आ॒त्म-
न्न॑धत्त । अ॒धत्त॑ यत् । यद् य॑शो॒दाः । य॒शो॒दा उ॑प॒दधा॑ति । य॒शो॒दा इति॑ यशः—दाः । उ॒प॒द-
धा॑ति यशः॑ । उ॒प॒दधा॑तीत्युप—दधा॑ति । यश॑ ए॒व । ए॒व ताभिः॑ । ताभि॒र् यज॑मानः । यज॑मान
आ॒त्मन्न॑ । आ॒त्मन् ध॑त्ते । ध॒त्ते पञ्च॑ । पञ्चो॒प । उप॑ दधाति । द॒धाति॑ पाङ्क्तः । पाङ्क्तः॑ पु॒रुषः॑ ।
पु॒रुषो॑ यावान् । यावा॑ने॒व । ए॒व पु॒रुषः॑ । पु॒रुष॑स्तस्मिन्न॑ । तस्मि॒न् यशः॑ । यशो॑ दधाति । द॒धातीति॑
दधाति ॥ ॥ [४३] ॥

(ए॒वम् प्रा॒प्रोत्या॑दित्या अ॒र्धय॑त्ये का॒न्नपञ्चा॑शच्च)

॥ १० ॥

★

दे॒वा॒सुराः॑ स॒य्य॑त्ताः । दे॒वा॒सुरा॑ इति॑ दे॒व—अ॒सुराः॑ । स॒य्य॑त्ता आसन्न॑ । स॒य्य॑त्ता इति॑ सम्—
य॒त्ताः । आ॒सन् क॑नीया॒शसः॑ । क॑नीया॒शसो॑ दे॒वाः । दे॒वा आ॑सन्न॑ । आ॒सन् भू॑या॒शसः॑ । भू॑या॒श-
सोऽसुराः॑ । अ॒सुरा॑स्ते । ते दे॒वाः । दे॒वा ए॒ताः । ए॒ता इष्ट॑काः । इष्ट॑का अ॒पश्य॑न् । अ॒पश्य॑न्
ताः । ता उप॑ । उपा॒दध॑त । अ॒दध॑त भू॒यस्कृ॑त् । भू॒यस्कृ॑दसि । भू॒यस्कृ॑दिति॑ भू॒यः—कृ॑त् ।
अ॒सीति॑ । इत्ये॒व । ए॒व भू॑या॒शसः॑ । भू॑या॒शसोऽभ॑वन्न॑ । अ॒भव॑न् वन॒स्पति॑भिः । वन॒स्पति॑भि-
रोष॑धीभिः । वन॒स्पति॑भिरिति॑ वन॒स्पति॑—भिः । ओष॑धीभि॒र् वरि॑वस्कृ॑त् । ओष॑धीभिरित्यो-
ष॑धि—भिः । वरि॑वस्कृ॑दसि । वरि॑वस्कृ॑दिति॑ वरि॒वः—कृ॑त् । अ॒सीति॑ । इती॒माम् । इ॒माम॑जयन्न॑ ।
अ॒जय॑न् प्राची॑ । प्राच्य॑सि । अ॒सीति॑ । इति॑ प्राची॑म् । प्राची॑म् दि॒शम् । दि॒शम॑जयन्न॑ । अ॒जय॑-
न्न॒दूर्धा॑ । उ॒दूर्धा॑ऽसि । अ॒सीति॑ । इत्य॒मूम् । अ॒मूम॑जयन्न॑ । अ॒जय॑न्नन्तरि॒ख्वस॑त् । अ॒न्तरि॑ख्व-
स॑दसि । अ॒न्तरि॑ख्वसदित्य॒न्तरि॑ख्व—सत् । अ॒स्य॒न्तरि॑ख्वे । अ॒न्तरि॑ख्वे सी॒द । सी॒देति॑ । इत्य॒-
न्तरि॑ख्वम् । अ॒न्तरि॑ख्वमजयन्न॑ । अ॒जय॑न् ततः॑ । ततो॑ दे॒वाः । दे॒वा अ॑भवन्न॑ । अ॑भव॒न् परा॑ ।
॥ [४४] ॥ परा॑ऽसुराः । अ॒सुरा॑ यस्य॑ । यस्यै॒ताः । ए॒ता उ॑प॒धीय॑न्ते । उ॒प॒धीय॑न्ते भू॒यान् । उ॒प॒-
धीय॑न्त इत्युप—धीय॑न्ते । भू॒याने॒व । ए॒व भ॑वति । भ॒वत्य॑भि । अ॒भीमा॑न् । इ॒माँल्लो॑कान् । लो॒कान्
ज॑यति । ज॒यति॑ भवति । भव॑त्या॒त्मना॑ । आ॒त्मना॑ परा॑ । परा॑ऽस्य । अ॒स्य भ्रा॑तृ॒व्यः । भ्रा॑तृ॒व्यो
भ॑वति । भ॒वत्य॑प्सुषत् । अ॒प्सुष॑दसि । अ॒प्सुष॑दित्य॒प्सु—सत् । अ॒सि श्ये॑नसत् । श्ये॑नस॑दसि ।

श्येनसदिति श्येन—सत् । असीति । इत्याह । आहैतत् । एतद् वै । वा अग्नेः । अग्ने रूपम् । रूपं रूपेण । रूपेणैव । एवाग्निम् । अग्निमव । अव रुन्धे । रुन्धे पृथिव्याः । पृथिव्यास्त्वा । त्वा द्रविणे । द्रविणे सादयामि । सादयामीति । इत्याह । आहेमान् । इमानेव । एवैताभिः । एताभिर् लोकान् । लोकान् द्रविणावतः । द्रविणावतः कुरुते । द्रविणावत इति द्रविण—वतः । कुरुत आयुष्याः । आयुष्या उप । उप दधाति । दधात्यायुः । आयुरेव । एवास्मिन् । ॥ [४५] ॥ अस्मिन् दधाति । दधात्यग्ने । अग्ने यत् । यत् ते । ते परम् । परं हत् । हन् नाम । नामेति । इत्याह । आहैतत् । एतद् वै । वा अग्नेः । अग्नेः प्रियम् । प्रियम् धाम । धाम प्रियम् । प्रियमेव । एवास्य । अस्य धाम । धामोप । उपाप्नोति । आप्नोति तौ । तावा । एहि । इहि सम् । स रभावहै । रभावहा इति । इत्याह । आह वि । व्येव । एवैनेन । एनेन परि । परि धत्ते । धत्ते पाञ्चजन्येषु । पाञ्चजन्येष्वपि । पाञ्चजन्येष्विति पाञ्च—जन्येषु । अप्येधि । एद्ध्यग्ने । अग्न इति । इत्याह । आहैषः । एष वै । वा अग्निः । अग्निः पाञ्चजन्यः । पाञ्चन्यो यः । पाञ्चजन्य इति पाञ्च—जन्यः । यः पञ्चचितीकः । पञ्चचितीकस्तस्मात् । पञ्चचितीक इति पञ्च—चितीकः । तस्मादेवम् । एवमाह । आहर्तव्याः । ऋतव्या उप । उप दधाति । दधात्येतत् । एतद् वै । वा ऋतूनाम् । ऋतूनाम् प्रियम् । प्रियम् धाम । धाम यत् । यदृतव्याः । ऋतव्या ऋतूनाम् । ऋतूनामेव । एव प्रियम् । प्रियम् धाम । धामाव । अव रुन्धे । रुन्धे सुमेकः । सुमेक इति । सुमेक इति सु—मेकः । इत्याह । आह सव्वथ्सरः । सव्वथ्सरो वै । सव्वथ्सर इति सम्—वथ्सरः । वै सुमेकः । सुमेकः सव्वथ्सरस्य । सुमेक इति सु—मेकः । सव्वथ्सरस्यैव । सव्वथ्सरस्येति सम्—वथ्सरस्य । एव प्रियम् । प्रियम् धाम । धामोप । उपाप्नोति । आप्नोतीत्याप्नोति ॥ ॥ [४६] ॥

(अभं चान्नायुरेव तव्या उप षड्विंशतिश्च)

॥ ११ ॥

★

प्रजापतेरखिष । प्रजापतेरिति प्रजा—पतेः । अख्यश्चयत् । अश्चयत् तत् । तत् परा । पराऽपतत् । अपतत् तत् । तदश्वः । अश्वोऽभवत् । अभवद् यत् । यदश्वयत् । अश्वयत् तत् । तदश्वस्य । अश्वस्याश्वत्वम् । अश्वत्वम् तत् । अश्वत्वमित्यश्व—त्वम् । तद् देवाः । देवा अश्वमेधेन । अश्वमेधेनैव । अश्वमेधेनेत्यश्व—मेधेन । एव प्रति । प्रत्यदधुः । अदधुरेषः । एष वै । वै प्रजा-

पतिम्। प्रजापतिः सर्वम्। प्रजापतिमिति प्रजा—पतिम्। सर्वम् करोति। करोति यः। योऽश्व-
मेधेन। अश्वमेधेन यजते। अश्वमेधेनेत्यश्व—मेधेन। यजते सर्वः। सर्व एव। एव भवति। भवति
सर्वस्य। सर्वस्य वै। वा एषा। एषा प्रायश्चित्तिः। प्रायश्चित्तिः सर्वस्य। सर्वस्य भेषजम्। भेषजः
सर्वम्। सर्ववै। वा एतेन। एतेन पाप्मानम्। पाप्मानम् देवाः। देवा अंतरन्। अंतरन्नपि। अपि
वै। वा एतेन। एतेन ब्रह्महत्याम्। ब्रह्महत्यामंतरन्। ब्रह्महत्यामिति ब्रह्म—हत्याम्। अतन्थ
सर्वम्। सर्वम् पाप्मानम्। पाप्मानम् तरति। ॥ [४७] ॥ तरति तरति। तरति ब्रह्महत्याम्।
ब्रह्महत्याय्यः। ब्रह्महत्यामिति ब्रह्म—हत्याम्। योऽश्वमेधेन। अश्वमेधेन यजते। अश्वमेधे-
नेत्यश्व—मेधेन। यजते यः। य उ। उ च। चैनम्। एनमेवम्। एववैद। वेदोत्तरम्। उत्त-
रवै। उत्तरमित्युत्तरम्। वै तत्। तत् प्रजापतेः। प्रजापतेरखि। प्रजापतेरिति प्रजा—
पतेः। अख्यश्वयत्। अश्वयत् तस्मात्। तस्मादश्वस्य। अश्वस्योत्तरतः। उत्तरतोऽव। उत्तरत
इत्युत्तरतः। अव द्यन्ति। द्यन्ति दक्षिणतः। दक्षिणतोऽन्येषाम्। अन्येषाम् पशूनाम्।
पशूनावैतसः। वैतसः कटः। कटो भवति। भवत्यप्सुयोनः। अप्सुयोनिरवै। अप्सुयोनिरि-
त्यप्सु—योनः। वा अश्वः। अश्वोऽप्सुजः। अप्सुजो वैतसः। अप्सुज इत्यप्सु—जः। वैतसः
स्वे। स्व एव। एवैनम्। एनयोनौ। योनौ प्रति। प्रति षापयति। स्थापयति चतुष्टोमः। चतुष्टोमः
स्तोमः। चतुष्टोम इति चतुः—स्तोमः। स्तोमो भवति। भवति सरट्। सरट् ह वै। वा अश्वस्य।
अश्वस्य सक्थि। सक्थ्या। आऽवृहत्। अवृहत् तत्। तद् देवाः। देवाश्चतुष्टोमेन। चतुष्टोमेनैव।
चतुष्टोमेनेति चतुः—स्तोमेन। एव प्रति। प्रत्यदधुः। अदधुर् यत्। यच्च चतुष्टोमः। चतुष्टोमः
स्तोमः। चतुष्टोम इति चतुः—स्तोमः। स्तोमो भवति। भवत्यश्वस्य। अश्वस्य सर्वत्वाय। सर्वा-
त्वायेति सर्व—त्वाय ॥ ॥ [४८] ॥

(सर्व पाप्मानं मवृहद् द्वादश च)

॥ १२ ॥

॥ हरिः ॐ ॥

पञ्चमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः — क्रम पाठः — समाप्तः

अनुवाकाः	पञ्चशत्यः
१२	४८

ॐ